

Doc. dr. sc. Slađana Aras Kramar, docentica Pravnog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

ŠIRENJE NADLEŽNOSTI JAVNIH BILJEŽNIKA NA PODRUČJU OBITELJSKOPRAVNIH ODNOSA?

UDK: 347.961 : 347.6 (497.5)

Izvorni znanstveni rad

Cilj rada je analizirati te raspraviti nadležnost javnih bilježnika na području obiteljskopравnih (i statusnih) odnosa.

Na europskom poredbenopravnom planu sve je prisutnija tendencija širenja nadležnosti javnih bilježnika u područje obiteljskopравni (i statusnih) odnosa. Prvo, to se očituje na području sklapanja braka te sporazumnog razvoda braka, kao i registracije sklapanja te prestanka drugih životnih zajednica, ali i na području roditeljstva te ostvarivanja roditeljske skrbi. U Europi nije strana niti pojava približavanja javnih bilježnika alternativnom rješavanju obiteljskih sporova, u prvom redu medijaciji. Javni bilježnici, osim toga, imaju i važnu ulogu u ostvarivanju zaštite odraslih osoba s invaliditetom, općenito u omogućavanju anticipiranog odlučivanja te davanja izjava volje odraslih osoba.

U radu će se prvo analizirati te raspraviti nadležnost javnih bilježnika na području obiteljskopравnih (i statusnih) odnosa prema važećem hrvatskom uređenju. Potom će se raspraviti pojedina područja koja su potencijalno zanimljiva u smislu (daljnjeg) širenja nadležnosti javnih bilježnika, uzimajući u obzir i europska poredbenopravna rješenja. U zaključnom dijelu rada sadržan je sažetak provedenog istraživanja te određeni prijedlozi *de lege ferenda*.

Ključne riječi: *javni bilježnik, bračni ugovor, bračna stečevina, sporazumi o uzdržavanju, sklapanje braka, razvod braka, plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, priznanje očinstva, pristanak za posvojenje, anticipirane naredbe*

1. UVOD**

Nakon temeljitih političko-pravnih promjena te stjecanja neovisnosti i suverenosti Republike Hrvatske ponovno je u naš sustav uveden javni bilježnik tzv. latinskog, slobodnog tipa.¹⁰⁹ Zakon o javnom bilježništvu donesen je 1993. godine¹¹⁰ te je u na ležnosti javnih bilježnika bilo predviđeno ovjeravanje te sastavljanje raznih isprava,

** Ovaj rad je sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom br. 6988.

¹⁰⁹ O vrstama notarijata u europskom kontekstu v. više u: Zimmermann, S.; Schmitz-Vornmoor, A., Javnobilježnička služba u Europskoj uniji, Filozofija struke i trendovi razvoja, harmonizacija i ujednačavanje, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 59 (2009), 6, str. 1219 – 1225.

¹¹⁰ Zakon o javnom bilježništvu iz 1993., Narodne novine RH, br. 78/93, s izmjenama i dopunama: br. 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16; u daljnjem tekstu: ZJB.

posvjedočenje određenih činjenica te njihova depozitarna funkcija.¹¹¹

Bilo je ocjenjeno da se 90% poslova javnog bilježnika svodi na ovjeravanje potpisa te raznih isprava, dakle, na njegovu tzv. legalizacijsko-certifikacijsku funkciju.¹¹² U to vrijeme bile su također prisutne rasprave oko širenja nadležnosti javnih bilježnika i na ostavinske postupke,¹¹³ što nije bilo strano našem sustavu uzme li se u obzir da su javni bilježnici imali tu nadležnost prema Zakonu o javnim bilježnicima iz 1930. godine.¹¹⁴ Dapače, oko te nadležnosti javnih bilježnika bilo je i puno rasprava u povijesnim izvorima, kao i tvrdnji da je ona, među ostalim, i dovela do ukidanja javnih bilježnika budući da je postojalo nezadovoljstvo naknadama koje su bile visoke.¹¹⁵ 2003. godine, neovisno o tim rasprava, nadležnost javnih bilježnika proširena je i na ostavinske postupke.¹¹⁶ Uz to, na javne bilježnike je 2005. godine prešlo određivanje ovrhe na temelju vjerodostojne isprave,¹¹⁷ a koja je zbog nedavnih odluka Suda Europske unije pod povećalom hrvatske javnosti.¹¹⁸

Donošenje novog Obiteljskog zakona,¹¹⁹ posebice usvajanja primata stranačke autonomije u uređenju obiteljskopравnih odnosa, otvorilo je pitanje potencijalnog širenja nadležnosti javnih bilježnika na području obiteljskopравnih odnosa, i to pitanje javnobilježničkog razvoda braka, pa i ovjeravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi te sporazuma o uzdržavanju.¹²⁰ Na europskom poredbenopravnom planu, naime,

¹¹¹ O počecima djelovanja javnih bilježnika te iskustvu u njihovom (ponovnom) uvođenju v. u: Dika, M., Iskustvo u uvođenju notara u Hrvatskoj, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 38, 2001., str. 89 – 95.; Crnić, I., Početak djelovanja javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 59 (2009), 6, str. 1367. *et seq.*

¹¹² Za podatke iz 2001. godine v. u: Žanko, P.; Ilić, A., Javni bilježnici u Republici Hrvatskoj – aktualnosti *de lege lata* i *de lege ferenda*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 38, 2001., str. 100. O redakcijsko-certifikacijskoj, protokolarno-certifikacijskoj, legalizacijsko-certifikacijskoj, depozitarnoj, komesarijalnoj, konzilijarno-monitornoj, adhezijsko-prokuratorskoj i asekurativnoj funkciji javnih bilježnika te terminologiji v. Dika, M., Javnobilježnička služba u Republici Hrvatskoj (I.), Pravo i porezi, br. 12/2001, str. 4. *et seq.*

¹¹³ V. Žanko, P.; Ilić, A., *op. cit.* (bilj. 4.), str. 100 – 101.; Dika, M., *op. cit.* (bilj. 3), str. 95.

¹¹⁴ O tome v. Krešić, M., Zakon o javnim bilježnicima Kraljevine Jugoslavije iz 1930.: Sudjelovanje javnog bilježnik u ostavinskom postupku – iskustva iz prošlosti, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 63 (2013), 2, str. 363. *et seq.*

¹¹⁵ V. Krešić, M., *op. cit.* (bilj. 6), str. 380 – 381.; Krešić, M., Javno bilježništvo na hrvatsko-slavonskom pravnom području 1859.-1941., Časopis za suvremenu povijest, 42 (2010), 1, str. 123 – 124.

¹¹⁶ V. Zakon o nasljeđivanju iz 2003., Narodne novine RH, br. 48/03.

¹¹⁷ V. Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona iz 2005., Narodne novine RH, br. 88/05.

¹¹⁸ Sud Europske unije: Presuda od 9. ožujka 2017., Zulfikarpašić, C-484/15, EU:C:2017:199; Presuda od 9. ožujka 2017., Pula parking, C-551/15, EU:C:2017:193.

¹¹⁹ Obiteljski zakon iz 2015., Narodne novine RH, br. 103/15; u daljnjem tekstu: ObZ 15.

¹²⁰ Za ranije prijedloge *de lege ferenda* u Hrvatskoj – u vrijeme dok je bio na snazi Obiteljski zakon iz 2003. (Narodne novine RH, br. 116/03, 17/04, 136/04, 107/07) – o širenju nadležnosti javnih bilježnika na priznanje majčinstva i očinstva te sporazumni razvod braka v. u Dika, M., „Izvanparnična“ i konzilijacijska funkcija javnih bilježnika – *de lege lata* i *de lege ferenda*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 59 (2009), 6, str. 1157 – 1159.

sve je prisutnija tendencija širenja nadležnosti javnih bilježnika u područje obiteljskopравnih (i statusnih) odnosa. Prvo, to se očituje na području sklapanja braka te sporazumnog razvoda braka, kao i registracije sklapanja te prestanka drugih životnih zajednica, ali i na području roditeljstva te ostvarivanja roditeljske skrbi. U Europi nije strana niti pojava približavanja javnih bilježnika alternativnom rješavanju obiteljskih sporova, u prvom redu medijaciji. Javni bilježnici, osim toga, imaju i važnu ulogu u ostvarivanju zaštite odraslih osoba s invaliditetom, općenito u omogućavanju anticipiranog odlučivanja te davanja izjava volje odraslih osoba.¹²¹

U radu će se prvo analizirati i raspraviti nadležnost javnih bilježnika na području obiteljskih (i statusnih) odnosa prema važećem hrvatskom uređenju. Potom će se raspraviti pojedina područja koja su potencijalno zanimljiva u smislu (daljnjeg) širenja nadležnosti javnih bilježnika, uzimajući u obzir i europska poredbenopravna rješenja. U zaključnom dijelu rada sadržan je sažetak provedenog istraživanja te određeni prijedlozi *de lege ferenda*.

2. NADLEŽNOST JAVNIH BILJEŽNIKA *DE LEGE LATA*

2.1. SKLAPANJE BRAKA

Usljed migracija koje su zahvatile europski kontinent bilo je potrebno izrijekom uredite pitanje sklapanja braka osoba kojima je odobren azil te osoba pod supsidijarnom zaštitom. ObZ-om 15 propisano je da azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom prijavi namjere sklapanja braka prilažu potvrdu nadležnog tijela o odobrenju azila, odnosno supsidijarne zaštite te odgovarajući dokaza o nepostojanju drugog braka (čl. 14. st. 3. ObZ 15). Odgovarajućim dokazom o nepostojanju drugog braka smatra se izjava dana pod materijalnom i kaznenom odgovornošću pred javnim bilježnikom (ili pred matičarom kojem se prijavljuje namjera sklapanja braka) (čl. 14. st. 4. reč. 1. ObZ 15). Javni bilježnik, odnosno matičar dužni su osobu upozoriti na pravne posljedice davanja izjave (čl. 14. st. 4. reč. 2. ObZ 15)

¹²¹ Tako je u Planu europskih javnih bilježnika do 2020. godine, koji je usvojio *The Council of the Notariats of the European Union* (CNUE), istaknuto među mjerama koje se namjeravaju poduzeti na europskoj (i, posljedično, nacionalnoj) razini, nova rješenja za svakodnevni život građana te djelovanje javnih bilježnika uz nacionalnu upravu te pravosuđe (*national administrations*). Među mjerama, posebno mjesto imaju zaštita ranjivih odraslih osoba u Europskoj uniji, podržavanje medijacije u područjima njihove nadležnosti (među ostalim, obiteljsko pravo), rasterećenje nacionalne uprave i pravosuđa prebacivanjem određenih poslova koji su tradicionalno bili u nadležnosti uprave i suda na javne bilježnike (poput sklapanja braka, razvoda braka) te učinkoviti doprinos razvoju i poticanju e-uprave (*e-administration*). Notaries of Europe, Our 5 Commitments for 2020, Brussels, str. 4 – 5., 12., dostupno na: http://www.notaries-of-europe.eu/plan2020/pdf/CNUE_Brochure2020_WEB_En.pdf (27. 6. 2017.).

2.2. IMOVINSKI ODNOSI BRAČNIH DRUGOVA

ObZ-om 15 uređeni su – u odnosu na Obiteljski zakon iz 2003.¹²² – detaljnije imovinski odnosi bračnih drugova.¹²³ Novine u sudjelovanju javnih bilježnika na području imovinskih odnosa bračnih drugova u prvom redu očituju se u propisivanju pojednostavnjenog postupka uknjižbe prava vlasništva na nekretnini koja je stečena u skladu s odredbama o bračnoj stečevini, poslova izvanredne uprave za koje je potrebno zajedničko poduzimanje pravnog posla ili suglasnost drugog bračnog druga, oblika za bračne ugovore koje sklapaju osobe lišene poslovne sposobnosti za sklapanje izvanrednih imovinskih pravnih poslova te zaštite obiteljskog doma.

Radi povećanja pravne sigurnosti, kao i preveniranja (daljnje) neujednačene sudske prakse, ObZ-om 15 pojednostavnjen je postupak uknjižbe prava vlasništva nekretnine stečene na temelju odredaba o bračnoj stečevini.¹²⁴ Uknjižba prava vlasništva na bračnoj stečevini koja je u naravi nekretnina može se provesti i na temelju prijedloga obaju bračnih drugova koji sadrži izričitu, pisanu i bezuvjetnu izjavu kojom jedan bračni drug pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugoga bračnog druga u jednakim dijelovima ili drugačije ako su tako ugovorili (čl. 36. st. 4. ObZ 15). Na toj ispravi koja sadrži izričitu, pisanu i bezuvjetnu izjavu potpis bračnog druga koji pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugoga bračnog druga (klauzula intabulandi) mora biti ovjeren kod javnog bilježnika (čl. 36. st. 5. ObZ 15).¹²⁵ Citirane odredbe ObZ-a 15 odnose se na situaciju kada je samo jedan bračni drug (i to onaj koji je poduzeo pravni posao radi stjecanja nekretnine) upisan u zemljišnim knjigama kao vlasnik nekretnine koja zapravo predstavlja bračnu stečevinu (npr., stečena je radom za vrijeme trajanja bračne zajednice) (*arg. ex* čl. 36. st. 4. ObZ 15).

ObZ-om 15 izrijeком se određuju poslovi izvanredne uprave bračne stečevine, a za koje je potrebno zajedničko poduzimanje posla ili pisana suglasnost drugoga bračnog druga (čl. 37. st. 2. ObZ 15). Potpis bračnog druga koji daje suglasnost za poduzimanje posla izvanredne uprave mora biti ovjeren kod javnog bilježnika (čl. 37. st. 2. ObZ 15). Radi se o izvanrednim poslovima koji se poduzimaju na nekretninama ili pokretninama koje se upisuju u javne upisnike, poput promjena namjene stvari, većih popravaka, dogradnje, nadogradnje, preuređenja, otuđenja cijele stvari, davanja cijele stvari u zakup ili najam na dulje od jedne godine, osnivanja hipoteke na cijeloj stva-

---

¹²² Obiteljski zakon iz 2003., Narodne novine RH, br. 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 5/15; u daljnjem tekstu: ObZ 03.

¹²³ O novinama u uređenju imovinskih odnosa među bračnim drugovima prema Obiteljskom zakonu iz 2014. (Narodne novine RH, br. 75/14; u daljnjem tekstu: ObZ 14) v. Aras Kramar, S., Novi Obiteljski zakon – uređenje imovinskih odnosa unutar obitelji (I.), Pravo i porezi, br. 9/2014, str. 48 – 59.

¹²⁴ V. Obrazloženje Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona iz 2015., rujan 2015., <http://www.sabor.hr/konacni-prijedlog-obiteljskog-zakona-drugo-cit0001> (21. 6. 2017.), str. 191.

¹²⁵ Za uređenje prema ObZ-u 14 v. Aras Kramar, S., *op. cit.* (bilj. 15), str. 50 – 51.

ri, davanja pokretne stvari u zalog, osnivanja stvarnih i osobnih služnosti, stvarnoga tereta ili prava građenja na cijeloj stvari (čl. 37. st. 2. ObZ 15).¹²⁶ Poslovi izvanredne uprave, dakle, primjerice su određeni te bi se moglo raditi i o drugim poslovima koji premašuju redovito upravljanje te raspolaganje bračnom stečevinom (*arg. ex* čl. 37. st. 2. ObZ 15). U slučaju sumnje, smatra se da posao premašuje okvir redovitog upravljanja (čl. 41. st. 2. ZV; *arg. ex* čl. 38. ObZ 15).

U odredbe ObZ-a 03 o bračnim ugovorima nije se značajnije interveniralo, međutim, ono što je novo je propisivanje oblika za ugovore koje sklapaju osobe lišene poslovne sposobnosti za sklapanje izvanrednih imovinskih pravnih poslova. Opća je odredba da se bračni ugovor sklapa u pisanom obliku, a potpisi bračnih drugova moraju biti ovjereni kod javnog bilježnika (čl. 40. st. 3. ObZ 15). Međutim, u ime bračnog druga koji je lišen poslovne sposobnosti za sklapanje izvanrednih imovinskih pravnih poslova bračni ugovor može sklopiti njegov skrbnik s prethodnim odobrenjem centra za socijalnu skrb (čl. 41. st. 1. ObZ 15). Taj ugovor – da bi bio valjan – treba se sklopiti u obliku javnobilježničkog akta (čl. 41. st. 2. ObZ 15).¹²⁷ Javnobilježnički akt je inače određen kao pretpostavka pravne valjanosti ugovora osoba kojima je „oduzeta poslovna sposobnost“ (čl. 53. st. 1. t. 1. ZJB).

Novinu u hrvatskom pravnom sustavu predstavlja zaštita obiteljskog doma, a u odnosu na koju javni bilježnici također imaju značajnu legalizacijsku ulogu. Bračni drug ne smije za trajanja braka otuđiti ili opteretiti obiteljsku kuću ili stan koji predstavlja bračnu stečevinu a ujedno je i obiteljski dom u kojem stanuje drugi bračni drug i njihova djeca nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb, bez pisane suglasnosti drugoga bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika (čl. 32. st. 2. ObZ 15). Trebalo bi uzeti, *argumentum a maiore ad minus ex* čl. 32. st. 2. ObZ-a 15, da bi se pisana suglasnost s ovjerenim potpisom drugoga bračnog druga tražila i za raspolaganja idealnim djelom nekretnine koja predstavlja bračnu stečevinu. Zauzimanjem suprotnog stava, naime, izigrale bi se odredbe o sadržaju i svrsi zaštite obiteljskog doma. Također, ako je jedan bračni drug najmoprimac stana u kojem bračni drugovi stanuju zajedno s djecom nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb, on ne može otkazati ugovor o najmu stana bez pisane suglasnosti drugoga bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika, osim ako se radi o službenom stanu sukladno posebnim propisima (čl. 32. st. 3. ObZ 15).¹²⁸

¹²⁶ Sadržajno isto određenje poslova izvanredne uprave v. u odredbi čl. 41. st. 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima iz 1996., Narodne novine RH, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14; u daljnjem tekstu: ZV. Za uređenje prema ObZ-u 14 v. Aras Kramar, S., *op. cit.* (bilj. 15), str. 51.

¹²⁷ Za uređenje prema ObZ-u 14 v. Aras Kramar, S., *op. cit.* (bilj. 15), str. 51.

¹²⁸ Za uređenje prema ObZ-u 14 v. *Ibid.*, str. 52 – 53.

2.3. SPORAZUM O UZDRŽAVANJU BRAČNOG DRUGA TE DRUGIH ODRASLIH OSOBA

Novinu predstavljaju odredbe ObZ-a 15 prema kojima bračni drugovi mogu sklopiti sporazum o uzdržavanju u slučaju razvoda braka (čl. 302. st. 1. ObZ 15). Tim se sporazumom bračni drugovi mogu sporazumjeti o visini uzdržavanja, načinu ispunjavanja obveze te trajanju i prestanku obveze uzdržavanja (čl. 302. st. 2. ObZ 15). Budući da ObZ 15 izrijeком propisuje mogućnost sklapanja sporazuma o uzdržavanju „u slučaju razvoda braka“, moglo bi biti dvojbeno u praksi odnose li se citirane odredbe Zakona i na situacije u kojima bračni drugovi više nisu u bračnoj zajednici, iako se ne razvode. Uzimajući u obzir da je među osobnim pravima bračnih drugova propisano da su bračni drugovi dužni se uzajamno pomagati i uzdržavati (čl. 31. st. 2. ObZ 15), kao i da oni mogu sklopiti bračni ugovor za vrijeme trajanja braka (*arg. ex* čl. 40. st. 1. ObZ 15), trebalo bi uzeti da bi oni mogli sklopiti sporazum o uzdržavanju i tijekom trajanja bračne zajednice, kao i u situaciji raspada bračne zajednice, neovisno o razvodu braka.¹²⁹

U odnosu na sadržaj sporazuma o uzdržavanju, u odredbi čl. 302. st. 2. ObZ-a 15 određen je mogući, poželjan sadržaj (visina uzdržavanja, način ispunjavanja obveze te trajanje i prestanak obveze uzdržavanja). Naravno da bračni drugovi mogu odrediti i daljnja pitanja oko uzdržavanja tim sporazumom (npr. način na koji će utvrditi prestanak obveze uzdržavanja, način na koji će rješavati buduća sporna pitanja oko uzdržavanja).

Bračni drugovi mogu sporazum o uzdržavanju sklopiti u pisanom obliku te predložiti sudu u izvanparničnom postupku da odobri sporazum, a sve u cilju kako bi raspolagali ovršnom ispravom (čl. 302. st. 3. ObZ 15). Iako ObZ 15 propisuje kao pravozaštitni put sudski (izvanparnični) postupak, trebalo bi uzeti da time nije isključena i mogućnost sklapanja sporazuma o uzdržavanju u obliku javnobilježničkog akta odnosno solemnizirane privatne isprave a koji bi, ako bi sadržavao pristanak obveznika uzdržavanja na neposredno provođenje ovrhe, imao svojstvo ovršne isprave (*arg. ex*: čl. 54. st. 1. i 6. ZJB). To i stoga što su tražbine uzdržavanja bračnog druga dostupibilne (*arg. ex* čl. 349. ObZ 15).¹³⁰

Iako ObZ 15 ne sadrži odredbe o mogućnosti sklapanja sporazuma o uzdržavanju drugih odraslih osoba (npr. punoljetnog djeteta, roditelja, maćehe odnosno očuha, bake odnosno djeda, izvanbračnog druga, roditelja izvanbračnog djeteta), kao što to čini za bračne drugove, treba uzeti da bi ta mogućnost bila otvorena i za te osobe, posebice sklapanje sporazuma u obliku javnobilježničke isprave (*arg. ex*: čl. 54. st. 1. i 6. ZJB). I tu bi se, naime, radilo o dostupibilnim tražbinama (*arg. ex* čl. 349. ObZ 15).

---

¹²⁹ Usp. *Ibid.*, str. 55.

¹³⁰ V. *Ibid.*

2.4. OSTVARIVANJE RODITELJSKE SKRBI

Jedna od većih novina obiteljskopravne reforme je propisivanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi kao temelja zajedničkog ostvarivanja roditeljske skrbi (čl. 106. ObZ 15). Osim toga, izrijekom je propisano koje su to odluke bitne za dijete a koje bi roditelji trebali donositi sporazumno. One se odnose na zastupanje djeteta u ostvarivanju bitnih osobnih kao i vrjednijih imovinskih prava te imovine (čl. 108. ObZ 15). Za valjano zastupanje djeteta u vezi s njegovim vrjednijom imovinom ili imovinskim pravima¹³¹ potrebna je pisana suglasnost drugoga roditelja koji ostvaruje roditeljsku skrb te odobrenje suda u izvanparničnom postupku (čl. 101. st. 1. ObZ 15). Treba uzeti u obzir i odredbu čl. 53. st. 1. t. 1. ZJB-a, prema kojoj se za valjanost ugovora o raspolaganju imovinom maloljetnih osoba zahtijeva oblik javnobilježničkog akta.

S druge strane, za valjano zastupanje djeteta u vezi s njegovim bitnim osobnim pravima (poput promjene djetetovog osobnog imena ili promjene prebivališta, odnosno boravišta djeteta – čl. 100. st. 1. ObZ 15) traži se samo pisana suglasnost drugoga roditelja koji ima pravo zastupati dijete (čl. 100. st. 2. ObZ 15). U slučajevima kada samo jedan od roditelja poduzima navedene pravne radnje uz pisanu suglasnost drugoga roditelja a u njegovoj odsutnosti, trebalo bi inzistirati da na pisanoj suglasnosti bude ovjeren potpis drugoga roditelja. Iako bi to predstavljalo trošak za roditelje, ovjera potpisa na pisanoj suglasnosti drugoga roditelja prevenirala bi moguće manipulacije, posebice u slučajevima promjene prebivališta, odnosno boravišta djeteta.

Prema novom rješenju, za povjeravanje djeteta, uključujući i njegov smještaj, osobi koja ispunjava pretpostavke za skrbnika na vrijeme dulje od trideset dana, potpis roditelja koji ostvaruju roditeljsku skrb na izjavi o povjeravanju djeteta mora biti ovjeren kod javnog bilježnika (čl. 102. ObZ 15).¹³² Tom prigodom, treba uzeti, roditelji koji ostvaruju roditeljsku skrb mogli bi opunomoćiti osobu kojoj povjeravaju dijete i da poduzme pojedine pravne radnje u ime i za račun djeteta, kao i ovjeriti potpise na punomoći (*arg. a cohaerentia, a completudine ex* čl. 102. ObZ 15).

¹³¹ Zastupanjem u slučajevima vrjednije imovine ili imovinskih prava smatraju se zastupanja prigodom otuđenja i opterećenja nekretnina, pokretnina koje se upisuju u javne upisnike ili pokretnina veće vrijednosti, raspolaganja dionicama i poslovnim udjelima, raspolaganja nasljedstvom, prihvaćanja darova s teretom ili odbijanja ponuđenih darova te raspolaganja drugim vrjednijim imovinskim pravima, ovisno o okolnostima pojedinoga slučaja (čl. 101. st. 2. ObZ 15). Također, tu pripadaju i zastupanja prigodom sklapanja ugovora između djeteta i fizičkih ili pravnih osoba kojima je predmet raspolaganje budućim imovinskim pravima djeteta u vezi s njegovim sportskim, umjetničkim ili sličnim aktivnostima (čl. 101. st. 3. ObZ 15). Za uređenje prema ObZ-u 14 v. Aras Kramar, S., Novi Obiteljski zakon – uređenje imovinskih odnosa unutar obitelji (II.), Pravo i porezi, br. 10/2014, str. 43 – 44.

¹³² Tako i Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola iz 2014. (Narodne novine RH, br. 92/14; u daljnjem tekstu: ZŽP) propisuje mogućnost da roditelji zajednički ili roditelj koji samostalno ostvaruje roditeljsku skrb o djetetu ostvarivanje roditeljske skrbi o djetetu, djelomično ili u cijelosti, privremeno povjeri životnom partneru ako on ispunjava pretpostavke za skrbnika propisane posebnim zakonom kojim se uređuju obiteljski odnosi (čl. 40. st. 2. ZŽP). Ako se roditeljska skrb o djetetu pritom povjerava na vrijeme dulje od trideset dana, izjava roditelja mora biti ovjerena kod javnog bilježnika (čl. 40. st. 3. ZŽP).

2.5. TZV. ANTICIPIRANE NAREDBE

Novim Zakonom uređen je institut tzv. anticipiranih naredaba¹³³ kojima se može poslužiti osoba za vrijeme svoje poslovne sposobnosti kako bi odredila osobu za koju bi htjela da joj se imenuje posebnim skrbnikom za vrijeme trajanja postupka lišenja poslovne sposobnosti (čl. 236. st. 6., čl. 241. st. 2. ObZ 15),¹³⁴ kao i (stalnim) skrbnikom i njegovim zamjenikom ako i nakon što bude lišena poslovne sposobnosti (čl. 247. st. 5. ObZ 15). Uz to, tim je institutom omogućeno osobama da za vrijeme svoje poslovne sposobnosti odluče o važnim pitanjima koja se tiču njihova zdravlja (poput o sterilizaciji, doniranju tkiva i organa, mjerama za održavanje na životu – čl. 260, čl. 504. st. 1. i 3. ObZ 15).

Anticipirane naredbe imaju svoju primjenu i na području roditeljske skrbi i skrbništva za djecu. Tim je institutom, naime, omogućeno roditeljima koji ostvaruju roditeljsku skrb da odrede osobu za koju bi htjeli da se imenuje skrbnikom djetetu u slučaju njihove smrti (čl. 225. st. 3. ObZ 15).

Za oblik anticipirane naredbe, ObZ-om 15 određena je javnobilježnička isprava; dakle, kako javnobilježnički akt tako i solemnizirana privatna isprava.¹³⁵ Anticipirana naredba može se opozvati u bilo kojem trenutku na isti način i u istom obliku u kojem je dana (čl. 29. st. 1. Pravilnika o anticipiranim naredbama). Kopiju anticipirane naredbe te kopiju opoziva te naredbe javni bilježnik je dužan dostaviti centru za socijalnu skrb nadležnom prema mjestu prebivališta odnosno boravišta davatelja naredbe (čl. 29. st. 2. PAN). Pritom je centar za socijalnu skrb dužan voditi evidenciju anticipiranih naredaba (čl. 29. st. 3. PAN).

Osim u ObZ-u 15, odredbe o anticipiranim naredbama sadržane su i u Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama iz 2014. godine.¹³⁶ ZZODS naziva ih obvezujućim izjavama. Prema čl. 68. st. 1. ZZODS-a, svaka osoba može ovlastiti samo jednu osobu, koja na to pristane, da kao osoba od povjerenja umjesto nje, nakon što se ispunе zakonske pretpostavke, dade ili uskrati pristanak na određene medicinske postupke

---

¹³³ O tzv. anticipiranim naredbama v. Milas Klarić, I., Pravni status skrbnika kao jamstvo zaštite ljudskih prava odraslih, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2010., str. 233 – 265.; Vodopija Čengić, Lj.; Gložinić, S.; Sudar, T., Javno bilježništvo i vođenje registara Hrvatske javnobilježničke komore, Primjer „Vorsorgevollmacht“ u SR Njemačkoj, Javni bilježnik, 15 (2011), 35, str. 21 – 40.

¹³⁴ O pravnom položaju osobe određene anticipiranom naredbom u postupku radi lišenja poslovne sposobnosti v. Aras Kramar, S., Položaj osobe s invaliditetom u sudskim postupcima: lišenje poslovne sposobnosti te djelotvoran pristup pravosuđu, u: Rešetar, B. *et all.*, Suvremeno obiteljsko pravo i postupak, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2017., str. 229., 232 – 233.

¹³⁵ Donesen je i Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta osoba pod skrbništvom, načinu popisa i opisa njihove imovine, podnošenju izvješća i polaganju računa skrbnika te sadržaju i obliku punomoći i anticipiranih naredbi, Narodne novine RH, br. 106/14; u daljnjem tekstu: Pravilnik o anticipiranim naredbama, PAN.

¹³⁶ Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama iz 2014., Narodne novine RH, br. 76/14; u daljnjem tekstu: ZZODS.

propisane ZZODS-om. Obvezujuća izjava je pravovaljana ako je sastavljena u obliku javnobilježničkog akta (čl. 68. st. 1. ZZODS). Na temelju ZZODS-a, 2017. godine Hrvatska javnobilježnička komora ustrojila je te vodi Registar anticipiranih naredbi i punomoći u elektroničkom obliku.¹³⁷

3. ŠIRENJE NADLEŽNOSTI JAVNIH BILJEŽNIKA?

3.1. OPĆENITO

Države europskog kontinenta svjedoče o širenju nadležnosti javnih bilježnika na području obiteljskopравnih odnosa, uključujući i one europske države koje se smatraju „tradicionalnijima“ u pogledu uređenja ovog područja društvenih odnosa. U prvom redu, to se odnosi na pitanja sklapanja i razvoda braka, ali i na pitanja roditeljstva, roditeljske skrbi te posvojenja. Tomu treba pridodati i zaštitu odraslih osoba s invaliditetom, u kojoj javni bilježnici, također, imaju značajnu ulogu, ali i pojavnost novih oblika životnih zajednica odraslih osoba.

U nastavku rada pokušat će se naznačiti (obiteljskopравna i statusna) područja u kojima – prema mišljenju autorice – postoji potencijal širenja nadležnosti javnih bilježnika u Hrvatskoj, kao i naznačiti konkretni prijedlozi kako bi se to u hrvatskom pravnom sustavu, *pro futuro*, moglo propisati.

3.2. SKLAPANJE BRAKA

Nevjesta i ženik mogu sklopiti brak (u građanskom obliku) pred matičarom (čl. 13. st. 2. ObZ 15). Uz to, državljani Republike Hrvatske mogu u inozemstvu sklopiti brak pred ovlaštenim konzularnim predstavništvom ili diplomatskim predstavništvom Republike Hrvatske koje obavlja konzularne poslove, ako se tome ne protivi država u kojoj se nalazi predstavništvo Republike Hrvatske ili ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom (čl. 102. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima¹³⁸). Brak u vjerskom obliku s učincima građanskog braka sklapa se pred službenikom vjerske zajednice koja s Republikom Hrvatskom o tome ima uređene pravne odnose (čl. 13. st. 3. ObZ 15). I u tom potonjem slučaju, međutim, namjera sklapanja braka se prijavljuje nadležnom matičaru koji treba provjeriti jesu li ispunjene pretpostavke za sklapanje braka (čl. 20. ObZ 15).

¹³⁷ Odluka o ustroju registra anticipiranih naredbi i punomoći u elektroničkom obliku (Narodne novine RH, br. 20/17). Ta je Odluka donesena na temelju čl. 7. Pravilnika o načinu vođenja evidencije o obvezujućim izjavama, načinu pohranjivanja, čuvanja i ostvarivanja prava pristupa podacima iz obvezujućih izjava (Narodne novine RH, br. 16/15), a koji Pravilnik je donesen na temelju ZZODS-a.

¹³⁸ Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima iz 1982., Službeni list SFRJ, br. 43/82, 72/82; Narodne novine RH, br. 53/91, 88/01.

Na europskom kontinentu pojavila se i mogućnost sklapanja braka pred javnim bilježnikom. Pritom poredbenopravna rješenja propisuju ne samo čin sklapanja braka pred javnim bilježnikom, već je u nadležnost javnog bilježnika (prenesena) i ovlast da provjeri jesu li ispunjene pretpostavke za sklapanje braka. Tako sklapanje braka pred javnim bilježnikom propisuje Estonija,¹³⁹ a među novijim primjerima (jugo)zapadne Europe može se izdvojiti Španjolska.¹⁴⁰

Trebalo bi, *de lege ferenda*, razmisliti o propisivanju mogućnosti sklapanja braka pred javnim bilježnikom i u Hrvatskoj. Pritom bi, naravno, bila moguća dva pristupa: nadležnost javnih bilježnika za provjeru jesu li ispunjene pretpostavke za sklapanje braka i sam čin sklapanja braka te propisivanje nadležnosti javnih bilježnika samo za čin sklapanja braka. Prvi pristup zahtijevao bi ispunjenje (daljnjih) potrebnih pretpostavaka, u prvom redu povezivanje i pristup javnih bilježnika maticama, ali i daleko-sežniju izmjenu relevantnih propisa s područja upravnog prava.

Iz razloga postupnosti, trebalo bi prvo pokušati s propisivanjem konkurentne nadležnosti¹⁴¹ javnih bilježnika za čin sklapanja braka, a što bi posebice bilo privlačno u onim slučajevima kad nevjesta i ženik žele sklopiti brak izvan službenih prostorija. Nevjesta i ženik i dalje bi svoju namjeru sklapanja braka prijavljivali matičaru nadležnom za mjesto u kojem žele sklopiti brak a koji bi provjeravao jesu li ispunjene pretpostavke za sklapanje braka propisane ObZ-om. Matičar bi izdavao potvrdu o ispunjenju pretpostavaka za sklapanje braka u koju bi, među ostalim, naveo da je upoznao nevjestu i ženika s osobnim pravima i dužnosti u braku, s mogućnošću uređenja imovinskih odnosa te njihove sporazumne izjave o izboru prezimena.¹⁴² Bilo bi potrebno pritom propisati i vremensko trajanje te potvrde koju bi izdavao matičar.¹⁴³ Nevjesta i ženik, kao prema važećem uređenju, mogli bi u roku od osam dana od dana kad im matičar priopći da nije dopušteno sklapanje braka nadležnom uredu za poslove opće uprave podnijeti zahtjev za utvrđivanje ispunjavaju li pretpostavke za sklapanje braka.¹⁴⁴

---

¹³⁹ V. čl. 29. st. 3. t. 7. Zakona o notarima iz 2000. (*Riigi Teataja*, I 2000, 104, 684, s izmjenama i dopunama) (u daljnjem tekstu: EZN); čl. 7. st. 1¹. Obiteljskog zakona iz 2009. (*Riigi Teataja*, I 2009, 60, 395 s izmjenama i dopunama) (u daljnjem tekstu: EObZ); čl. 3. st. 8. Zakona o registraciji osobnih stanja iz 2009. (*Riigi Teataja*, I 2009, 30, 177 s izmjenama i dopunama) (u daljnjem tekstu: EZROS).

¹⁴⁰ V. čl. 51., čl. 52. Zakona o notarima, kako je izmijenjen Zakonom br. 15/2015 o dobrovoljnoj sudbenosti (*Boletín Oficial del Estado*, br. 158 od 3. srpnja 2015., dostupno na: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2015-7391 (23. 6. 2017.)) (u daljnjem tekstu: ŠZN).

¹⁴¹ Radilo bi se o konkurentnoj nadležnosti matičara te javnog bilježnika za sklapanje braka u građanskom obliku.

¹⁴² Postupak prijave namjere sklapanja braka matičaru u slučaju sklapanja braka pred javnim bilježnikom mogao bi biti uređen na isti način kao u slučaju sklapanja braka u vjerskom obliku s građanskopravnim učincima (v. čl. 20. ObZ 15).

¹⁴³ Po uzoru na potvrdu o ispunjavanju pretpostavaka koju matičar izdaje u slučaju sklapanja braka u vjerskom obliku s građanskopravnim učincima, taj rok bi mogao iznositi tri mjeseca od dana izdavanja (v. čl. 20. st. 4. ObZ 15).

¹⁴⁴ V. čl. 16. st. 1. ObZ-a 15.

Javni bilježnik proveo bi sam čin sklapanja braka. Pritom bi javni bilježnik pred kojim je sklopljen brak dostavljao matičaru ispravu koju su potpisali žena, muž, svjedoci i javni bilježnik a kojom potvrđuju da je brak sklopljen. Bilo bi potrebno nastojati uspostaviti elektroničku dostavu takvih isprava matičnom uredu. Matičar bi bio dužan upisati u maticu vjenčanih sklopljen brak.¹⁴⁵

3.3. RAZVOD BRAKA I PLAN O ZAJEDNIČKOJ RODITELJSKOJ SKRBI

Razvod braka može tužbom zahtijevati jedan bračni drug, a oba bračna druga prijedlogom za sporazumni razvod braka (čl. 50. st. 1. ObZ 15). I nakon ObZ-a 15, razvod braka je u (isključivoj) nadležnosti sudova, s time da o sporazumnom razvodu braka odlučuje sud u izvanparničnom postupku (čl. 453. st. 1. ObZ 15).

Promatrajući razvod braka u europskom kontekstu teško bi mogli braniti tezu o isključivoj rezidualnoj nadležnosti sudova u tim postupcima. Područje razvoda braka bilo je predmet mnogih izmjena s početka ovog stoljeća, među ostalim, uvođenjem javnih bilježnika u brakorazvodne postupke. Mogućnost razvoda braka pred javnim bilježnicima postoji kako u državama istočne tako i u državama zapadne Europe. U prvom redu tu treba istaknuti Estoniju,¹⁴⁶ Latviju¹⁴⁷ i Rumunjsku,¹⁴⁸ a među primjerima novijeg datuma Španjolsku¹⁴⁹ i Francusku.¹⁵⁰ Među navedenim pravnim sustavima razlike postoje, posebice u pogledu pristupa razvodu braka s maloljetnom djecom. Dok je u nekima od njih javnobilježnički razvod braka rezerviran samo za bračne drugove bez maloljetne djece (Španjolska¹⁵¹), u drugima je on moguć i onda kad postoje maloljetna djeca (Estonija,¹⁵² Latvija,¹⁵³ Rumunjska,¹⁵⁴ Francuska¹⁵⁵), uz propisivanje

¹⁴⁵ Pritom bi se mogli propisati rokovi koji su određeni za slučaj sklapanja braka pred službenikom vjerske zajednice (v. čl. 21. st. 2. i 3. ObZ 15).

¹⁴⁶ V. čl. 64¹. EObZ-a, čl. 3. st. 8. EZROS-a, čl. 29. st. 3. t. 7. EZN-a.

¹⁴⁷ V. čl. 65. t. 5¹. Zakona o notarima iz 1996. (s izmjenama i dopunama; dostupno na: https://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/Notariate_Law.doc (23. 6. 2017.)) (u daljnjem tekstu: LZN); čl. 69. Građanskog zakonika (s izmjenama i dopunama; dostupno na: https://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Citi/The_Civil_Law.doc (23. 6. 2017.)) (u daljnjem tekstu: LGZ).

¹⁴⁸ V. čl. 375. Zakona br. 287/2009: Građanskog zakonika (*Monitorul Oficial*, br. 511/2009, 505/2011, s izmjenama i dopunama) (u daljnjem tekstu: RGZ).

¹⁴⁹ V. čl. 54. ŠZN-a.

¹⁵⁰ V. čl. 229. Građanskog zakonika, kako je izmijenjen Zakonom br. 824 od 12. listopada 2016. o modernizaciji pravosuđa u 21. stoljeću, dostupno na: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/ta/ta0824.asp> (23. 6. 2017.). Zadnja verzija francuskog Građanskog zakonika dostupna na: <http://codes.droit.org/CodV3/civil.pdf> (26. 6. 2017.) (u daljnjem tekstu: FGZ).

¹⁵¹ Čl. 54. ŠZN-a.

¹⁵² Čl. 44. st. 2. u vezi sa čl. 3. st. 8. EZROS-a.

¹⁵³ Čl. 325. LZN-a; čl. 77. LGZ-a.

¹⁵⁴ Čl. 375. st. 2. RGZ-a.

¹⁵⁵ V. čl. 229. st. 2. i 3. FGZ-a.

ovlasti javnih bilježnika u pogledu provjere sporazuma koji se odnose na djecu te pribavljanja izvješća od nadležnih skrbnički tijela (Rumunjska¹⁵⁶).¹⁵⁷

Promišljajući o sporazumnom razvodu braka *pro futuro*, trebalo bi početi od određenih pitanja. Prvo, ako nema spora među strankama u pogledu razvoda braka te njegovih pravnih posljedica, zašto su nam potrebni sudovi u postupku radi sporazumnog razvoda braka? Zar sudovi ne bi trebali imati, prvenstveno, adjudikativnu ulogu? Je li nakon postizanja sporazuma stranaka o razvodu braka i pitanjima roditeljske skrbi (u slučajevima kad nije ugrožen život, zdravlje i dobrobiti djeteta), potrebno „suđenje“? Ako prihvatimo da sudac ne bi obavljao adjudikativnu funkciju u postupku radi sporazumnog razvoda braka, u čemu bi se onda zapravo sastojala njegova uloga?

U Hrvatskoj, *de lege ferenda*, trebalo bi razmisliti o postupnom uvođenju javnih bilježnika u brakorazvodni postupak na temelju sporazuma bračnih drugova. Prvo, bilo bi potrebno propisati konkurentnu nadležnost¹⁵⁸ javnih bilježnika za razvod braka na temelju sporazuma bračnih drugova bez maloljetne djece, a u kojem postupku bi bračni drugovi mogli i postizati te ovjeravati sporazume o uzdržavanju i diobi bračne stečevine. Pritom, kao i prema važećem uređenju, sporazumi o diobi bračne stečevine ne bi morali biti pretpostavka razvoda braka. Trebalo bi propisati te omogućiti elektroničku dostavu odluka o razvodu braka državnim maticama. U drugom razdoblju, bilo bi potrebno razmisliti o propisivanju isključive nadležnosti javnih bilježnika za takve razvode te o širenju nadležnosti javnih bilježnika i na razvode braka s maloljetnom djecom. Nužna bi pretpostavka sporazumnog razvoda s maloljetnom djecom bila da su bračni drugovi postignuli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Uz plan, oni bi – kao i prema važećem uređenju – morali priložiti i izvješće iz obveznog savjetovanja koji je proveo stručni tim centra za socijalnu skrb te izvješće obiteljskog medijatora (ako je medijacija bila provedena). Pritom bi javni bilježnik trebao provjeriti jesu li roditelji upoznali dijete s planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi te je li plan u skladu s dobrobiti djeteta.¹⁵⁹ Ako bi javni bilježnik smatrao da plan ne bi bio u skladu s dobrobiti djeteta, on bi uputio roditelje na sudski postupak radi razvoda braka te o roditeljskoj skrbi. Na isti način bi javni bilježnik postupao i u slučaju kad bi roditelji tražili (samo) odobrenje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, neovisno o razvodu braka.

¹⁵⁶ O odobravanju sporazuma u slučaju razvoda braka s maloljetnom djecom te ovlastima rumunjskog javnog bilježnika v. u: Crăciun, N., The Divorce by the Public Notary. Proceedings, Bulletin of the Transilvania University of Braşov, Series VII: Social Sciences, Law, Vol. 7 (56), No. 2, 2014., str. 193., dostupno na: http://webbut.unitbv.ro/BU2014/Series%20VII/BULETIN%20VII/25_Craciun%202-2014.pdf (23. 6. 2017.).

¹⁵⁷ O provedenom istraživanju o javnobilježničkom razvodu braka u Europi v. više u: Aras Kramar, S., Transformation of divorce procedure in Europe (rukopis), predano za objavu u knjizi Transformation of Civil Justice. Unity and Diversity (radni naslov).

¹⁵⁸ Radilo bi se o konkurentnoj nadležnosti suda i javnih bilježnika.

¹⁵⁹ Činjenica je, naime, da i prema važećem uređenju javni bilježnici već vrše određenu kontrolu dobrobiti djeteta. Tako je za valjanost ugovora o raspolaganju imovinom maloljetnih osoba potreban javnobilježnički akt (čl. 53. st. 1. t. 1. ZJB).

Trebalo bi nastojati učiniti i korak dalje pa „otvoriti vrata“ obiteljske medijacije javnim bilježnicima u cilju sporazumnog rješavanja sporova iz obiteljskih odnosa, naravno, nakon što su završili propisanu edukaciju te uz uvjet daljnjeg usavršavanja. U prilog tomu bi govorila i okolnost da se stranke nakon postizanja sporazuma ne bi morale obraćati sudu radi njegova odobravanja, već bi to činio javni bilježnik. Javni bilježnici bi se nakon stečene edukacije iz obiteljske medijacije upisivali u Registar obiteljskih medijatora koji vodi ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi (čl. 341. st. 1. ObZ 15).¹⁶⁰ Ne bi trebalo isključiti niti mogućnost da Hrvatska javnobilježnička komora ustroji odgovarajući registar u koji bi se upisivali javni bilježnici koji su stekli potrebna znanja i vještine, među ostalim, iz obiteljske medijacije. Pritom treba istaknuti da je mogućnost da javni bilježnici provode medijaciju (kao i druge oblike alternativnog rješavanja sporova) već prisutna na europskom kontinentu.¹⁶¹

3.4. SPORAZUMI O UZDRŽAVANJU DJECE

O sporazumima o uzdržavanju odraslih osoba v. *supra ad* 2.3. O odobravanju sporazuma koji se odnose na roditeljsku skrb te uzdržavanje djeteta uz brakorazvodni postupak u europskom kontekstu v. *supra ad* 3.3.

ObZ-om 15 učinjen je veliki iskorak u smislu šireg uvažavanja stranačke autonomije u stvarima uzdržavanja djeteta (v. čl. 349. st. 3. i 4. ObZ 15). Uz to, radi pojednostavnjenja samog postupka propisane su Tablice o prosječnim potrebama maloljetnog djeteta u skladu s dobi djeteta, prihodima roditelja obveznika uzdržavanja prema platnim razredima i prosječnim troškovima života u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: Tablice o uzdržavanju) (čl. 314. st. 4. ObZ 15).¹⁶² Također, propisana je i mogućnost postizanja sporazuma o uzdržavanju djeteta te njegova odobravanja u izvanparničnom postupku a kako bi dijete raspolagalo ovršnom ispravom (čl. 470. – čl. 473. ObZ 15).¹⁶³

Uzimajući u obzir da su – nakon ObZ-a 15 – tražbine djeteta dostupne te da je izrijeком uređeno i pitanje postizanja sporazuma između djeteta te roditelja – obveznika uzdržavanja, trebalo bi, *de lege ferenda*, učiniti i daljnji korak te izrijeком (i nedvosmisleno) propisati mogućnost sklapanja sporazuma o uzdržavanju djeteta u obliku javnobilježničke isprave. Ako sporazum o uzdržavanju ne bi bio u skladu

¹⁶⁰ V. Pravilnik o obiteljskoj medijaciji iz 2015., Narodne novine RH, br. 123/15, 132/15.

¹⁶¹ V. Kennett, W., It's Arbitration, But Not As We Know It: Reflections on Family Law Dispute Resolution, *International Journal of Law, Policy and The Family*, Vol. 30, 2016., str. 11., dostupno na: <https://orca.cf.ac.uk/83254/8/kennett%202016.pdf> (23. 6. 2017.); de Roo, A.; Jagtenberg, R., Professional(s) as Mediators: Emerging Markets and the Quality of Legal Protection, u: Uzelac, A.; van Rhee, C. H. (ur.), *The Landscape of the Legal Professions in Europe and the USA: Continuity and Changes*, Intersentia, Cambridge/Antwerp/Portland, 2011., str. 246 – 247.

¹⁶² V. Odluku o tablici o prosječnim potrebama maloljetanog djeteta, Narodne novine RH, br. 41/17.

¹⁶³ O novom alimentacijskom procesnom pravu, posebice pojednostavnjenom postupku radi određivanja uzdržavanja v. Aras Kramar, S., Uzdržavanje djeteta: pojednostavnjeni postupak radi određivanja uzdržavanja, u: Rešetar, B. *et al.*, *Suvremeno obiteljsko pravo i postupak*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2017., str. 167 – 196.

s iznosima iz objavljenih Tablica o uzdržavanju ili bi javni bilježnik smatrao da taj sporazum nije inače u skladu s dobrobiti djeteta, on bi stranke upućivao na sudski (sporni) postupak.

3.5. PRIZNANJE OČINSTVA I PRISTANAK MAJKE NA PRIZNANJE

Očinstvo se može priznati na zapisnik pred matičarom, centrom za socijalnu skrb ili sudom (čl. 62. st. 1. reč. 1. ObZ 15). Ta su tijela dužna bez odgode dostaviti primjerak zapisnika matičaru nadležnom za upis djeteta u maticu rođenih (čl. 62. st. 1. reč. 2. ObZ 15). Očinstvo se može priznati i u oporuci (čl. 62. st. 3. ObZ 15). Očinstvo se može priznati i na zapisnik u konzularnom uredu ili diplomatskom predstavništvu Republike Hrvatske koje obavlja konzularne poslove (čl. 62. st. 4. ObZ 15). Za upis priznanja očinstva – ovisno o okolnostima slučaja – potreban je pristanak majke djeteta (v. čl. 64. ObZ 15). Ako priznanje očinstva ili pristanak na priznanje daje maloljetna osoba ili osoba lišena poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja, te osobe izjavu o priznanju očinstva, odnosno pristanku na priznanje očinstva daju pred centrom za socijalnu skrb nadležnim prema mjestu svog prebivališta, odnosno boravišta (čl. 62. st. 2. ObZ 15).

Kad primi izjavu ili zapisnik o priznanju očinstva, odnosno oporuku bez pristanka majke odnosno propisanih suglasnosti (v. čl. 63., čl. 64. ObZ 15), matičar nadležan za upis djeteta u maticu rođenih dužan je zatražiti pristanak i suglasnosti koje su potrebne s obzirom na okolnosti pojedinog slučaja (čl. 66. st. 1. ObZ 15). Pozive kojima se traže pristanci i suglasnosti punoljetnih i poslovno sposobnih osoba matičar dostavlja sukladno pravilima o osobnoj dostavi. Rok za davanje pristanka i suglasnosti je petnaest dana od dana dostave poziva (čl. 66. st. 2. ObZ 15). Pristanke koji se traže od djeteta ili osobe lišene poslovne sposobnosti matičar traži posredstvom centra za socijalnu skrb nadležnog prema prebivalištu, odnosno boravištu osoba od kojih se pristanci traže (čl. 66. st. 3. ObZ 15).

Promatrajući europski kontinent, treba istaknuti da pojedini europski sustavi, poput talijanskog,¹⁶⁴ austrijskog¹⁶⁵ i njemačkog,¹⁶⁶ propisuju davanje izjava o priznanju očinstva djeteta rođenog izvan braka pred javnim bilježnikom.

---

¹⁶⁴ Uz javnog bilježnika, u Italiji očinstvo se može priznati pred službenikom građanskog stanja te u oporuci. V. čl. 254. Građanskog zakonika iz 1942. (*Regio Decreto 16 marzo 1942, n. 262*) (s izmjenama i dopunama, dostupno na: <http://www.altalex.com/documents/news/2014/08/22/della-filiazione> (26. 6. 2017.)). V. i http://www.tribunale.venezia.giustizia.it/articoli.php?nome=Riconoscimento-figli-naturali&id_articolo=338 (26. 6. 2017.).

¹⁶⁵ V. čl. 145. Građanskog zakonika, dostupno na: [https://www.jusline.at/Allgemeines_Buergerliches_Gesetzbuch_\(ABGB\).html](https://www.jusline.at/Allgemeines_Buergerliches_Gesetzbuch_(ABGB).html) (27. 6. 2017.) (u daljnjem tekstu: ABGB). V. Beck, S., *Kindschaftsrecht, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung*, Wien, 2009., str. 19.

¹⁶⁶ V. čl. 1597. st. 1. Građanskog zakonika u verziji objavljenoj 2. siječnja 2002., BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738, s izmjenama i dopunama; dostupno na: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/ (26. 6. 2017.) (u daljnjem tekstu: BGB). V. i Schwab, D., *Familienrecht*, 17. izd., Verlag C. H. Beck, München, 2009., str. 254 – 255.

Pro futuro, trebalo bi promišljati u pravcu redefiniranja popisa tijela pred kojim se može priznati očinstvo. Koji bi argument bio u prilog nadležnosti suda da uzme izjavu o priznanju očinstva? Ako bi se takva izjava, npr., dala na zapisnik pred sudom u paternitetskom sporu, ona bi i tako imala samo značaj indicije (*arg. ex:* čl. 349. st. 1. i 2. ObZ 15). Ako bi se radilo (samo) o davanju izjave o priznanju očinstva na zapisnik pred sudom, uloga suda svodila bi se na puku protokolarno-certifikaciju funkciju. Trebalo bi stoga razmisliti o napuštanju te mogućnosti te – paralelno – u propisivanju mogućnosti da se očinstvo prizna na zapisnik pred javnim bilježnikom. Ako bi se očinstvo moglo priznati u oporuci, tim više bi se trebala otvoriti i mogućnost da se ono prizna na zapisnik pred javnim bilježnikom. Takva mogućnost bi, *de lege ferenda*, trebala postojati i u odnosu na pristanke majke na priznanje očinstva. Trebalo bi propisati i međusobnu komunikaciju javnih bilježnika i matičara, odnosno dostavu elektroničkim putem izjava o priznanja te pristanaka na priznanje matičaru. Pritom – kao i prema važećem uređenju – moglo bi se izriječkom odrediti da priznanje očinstva, kao i pristanak na priznanje koji se traži od djeteta ili osobe lišene poslovne sposobnosti u izjavama koje se odnose na osobna stanja, matičar traži posredstvom centra za socijalnu skrb nadležnog prema prebivalištu, odnosno boravištu tih osoba.

Također, trebalo bi razmisliti i bi li bilo svrsishodno propisati mogućnost sudjelovanja javnih bilježnika u dostavi poziva kojima se traži priznanje muškarca kojeg je majka naznačila kao oca te pristanaka i suglasnosti na priznanje punoljetnih i poslovno sposobnih osoba po uzoru na odredbe Zakona o parničnom postupku o tzv. javnobilježničkoj, letećoj dostavi.¹⁶⁷

3.6. PRISTANCI ZA POSVOJENJE DJETETA

Roditelj djeteta, bračni, odnosno izvanbračni drug osobe koja namjerava posvojiti dijete, dijete, odnosno njegov skrbnik daju pristanak za posvojenje pred centrom za socijalnu skrb nadležnim prema svojem prebivalištu, odnosno boravištu osobno na zapisnik, nakon čega im se uručuje prijepis ovjerenoga zapisnika (čl. 194. st. 1. ObZ 15). Ako su navedene osobe dale pristanak za posvojenje pred centrom za socijalnu skrb koji ne vodi postupak zasnivanja posvojenja, taj centar za socijalnu skrb će odmah dostaviti ovjereni zapisnik o tome centru za socijalnu skrb koji vodi postupak zasnivanja posvojenja (čl. 194. st. 2. ObZ 15). Pristanak za posvojenje roditelj može dati centru za socijalnu skrb nadležnom prema svojem prebivalištu, odnosno boravištu i prije pokretanja postupka zasnivanja posvojenja, ali tek kad dijete navrší šest tjedana

¹⁶⁷ V. čl. 133.a Zakona o parničnom postupku, Službeni list SFRJ, br., 4/77 – 35/91; Narodne novine RH, br. 26/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/03, 88/05 – v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/07 – v. Odluku USRH od 20. prosinca 2006., 84/08, 96/08 – v. Odluku USRH od 9. srpnja 2008., 123/08 – ispravak, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 89/14 – v. Odluku USRH od 11. srpnja 2014. O pojmu „leteća“ dostava v. Triva, S.; Dika, M., Gradansko parnično procesno pravo, VII. izd., Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 368.

života (čl. 194. st. 3. ObZ 15). Prije nego što *supra* navedene osobe daju pristanak, centar za socijalnu skrb će ih upoznati sa svim pravnim i psihosocijalnim posljedicama pristanka i posvojenja (čl. 194. st. 4. ObZ 15).

Promatrajući europski kontekst, Austrija,¹⁶⁸ Njemačka¹⁶⁹ te Francuska¹⁷⁰ su primjeri država u kojima se pristanci za posvojenje mogu dati kod javnog bilježnika. Kao i kod priznanja očinstva te pristanka majke na priznanje, bilo bi potrebno, *de lege ferenda*, razmisliti o propisivanju mogućnosti da roditelji, a posebice bračni i izvanbračni drugovi osobe koja namjerava posvojiti dijete svoje pristanke mogu dati na zapisnik i pred javnim bilježnikom. Pritom bi javni bilježnici bili dužni upoznati osobe sa svim pravnim posljedicama pristanka. Davanje pristanaka pred javnim bilježnikom posebice bi bilo primjenjivo i u slučajevima kad postupak zasnivanja posvojenja još nije pokrenut. Bilo bi potrebno razmisliti i o tome da roditelji koji su maloljetni te oni koji su lišeni poslovne sposobnosti i dalje svoje pristanke daju (isključivo) pred centrom za socijalnu skrb. Trebalo bi, također, propisati međusobnu komunikaciju javnih bilježnika te centara za socijalnu skrb, odnosno dostavu elektroničkim putem zapisnika s pristancima za posvojenje.

3.7. TZV. ANTICIPIRANE NAREDBE

O anticipiranim naredbama prema ObZ-u 15 te ZZODS-u v. *supra ad 2.5*. Sustav anticipiranih naredaba, široko prihvaćen u državama *common law* sustava, postoji u pojedinim oblicima i u kontinentalnoeuropskim sustavima a u čijem sastavljanju te registraciji sudjeluju i javni bilježnici (poput Austrije,¹⁷¹ Njemačke,¹⁷² Francuske,¹⁷³

¹⁶⁸ Pristanak za posvojenje daje se osobno pred sudom. Ako bi to bilo povezano s poteškoćama ili troškovima ili postupak još nije u tijeku, pristanak se može dati u javnoj ispravi ili ispravi koja uživa javnu vjeru (čl. 86. st. 1. Zakona o izvanparničnom postupku, BGBl. I 111/2003, s izmjenama i dopunama, dostupno na: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20003047> (27. 6. 2017.)). Pristanak za posvojenje se tako može dati i pred javnim bilježnikom. Rechberger, W. H., Kommentar zum Außerstreitgesetz, Springer, Wien, New York, 2006., str. 255.

¹⁶⁹ Pristanak djeteta, njegovih roditelja i bračnog druga trebaju biti javnobilježnički ovjereni (čl. 1750. st. 1. BGB). V. Schwab, D., *op. cit.* (bilj. 58), str. 372.

¹⁷⁰ U Francuskoj pristanci roditelja za posvojenje mogu se dati (i) pred javnim bilježnikom (v. čl. 347., čl. 348-3. FGZ). V. i <https://www.notaires.fr/en/conditions-adopting> (26. 6. 2017.).

¹⁷¹ O *Vorsorgevollmacht* te *verbindliche Patientenverfügung* v. čl. 268. st. 2., čl. 284.f – čl. 284.h ABGB-a. O anticipiranim naredbama u Austriji v. više na: <http://www.alzheimer-europe.org/Policy-in-Practice2/Country-comparisons/2009-Healthcare-and-decision-making-in-dementia/Austria> (27. 6. 2017.); <http://www.the-vulnerable.eu/Questions.aspx?c=at> (27. 6. 2017.).

¹⁷² O *Patientenverfügung*, *schriftliche Betreuunswwünche* odnosno *Vorsorgevollmacht* v. čl. 1901.a – čl. 1901.c BGB-a. O anticipiranim naredbama u Njemačkoj v. više na: <http://www.alzheimer-europe.org/Policy-in-Practice2/Country-comparisons/2009-Healthcare-and-decision-making-in-dementia/Germany> (27. 6. 2017.); <http://www.the-vulnerable.eu/Questions.aspx?c=de> (27. 6. 2017.).

¹⁷³ O *mandat de protection future* v. web stranicu francuskih notara: <https://www.notaires.fr/en/lasting-power-attorney> (26. 6. 2017.). V. čl. 477. *et seq* FCC-a. V. i <http://www.the-vulnerable.eu/Questions.aspx?c=fr> (27. 6. 2017.).

Španjolske,¹⁷⁴ Češke Republike,¹⁷⁵ Rumunjska,¹⁷⁶ Latvija¹⁷⁷).¹⁷⁸ *Pro futuro*, trebalo bi razmisliti o objedinjavanju odredaba o anticipiranim naredbama i punomoćima (odnosno obvezujućim izjavama) u jednom propisu, kao i o vođenju jedinstvenog Registra anticipiranih naredbi i punomoći od strane Hrvatske javnobilježničke komore.¹⁷⁹ Uz to, trebalo bi se opredijeliti i za odgovarajući pojam njihova označavanja.¹⁸⁰ Također, trebalo bi proširiti područje anticipiranog odlučivanja općenito na način i sadržaj zastupanja u osobnim i imovinskim pravima i pitanjima, posebice pitanjima zdravlja, odnosno različitim medicinskim postupcima i tretmanima, za slučaj nesposobnosti davatelja izjave, a ne samo za pitanja imenovanja (posebnog) skrbnika te skrbnika djetetu (za slučaj smrti davatelja izjave), odnosno medicinskih postupaka propisanih ZZODS-om, uvida u medicinsku dokumentaciju nakon smrti prema ZZPP-u te davanja organa nakon smrti prema ZPLJOSLJ-u.¹⁸¹ Tim bi (novim) propisom trebalo izrijeckom urediti i pitanje opoziva tih izjava, njihova čuvanja, mogućnosti pobijanja

¹⁷⁴ O anticipiranim naredbama u Španjolskoj v. Osnovni zakon br. 41/2002 o autonomiji pacijenta i pravima i obvezama u odnosu na informacije te medicinsku dokumentaciju, stupio na snagu 16. 5. 2003. (*Boletín Oficial del Estado*, br. 274 od 15. studenog 2002., dostupno na: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2002-22188> (27. 6. 2017.)). O anticipiranim naredbama u Španjolskoj v. više na: <http://www.alzheimer-europe.org/Policy-in-Practice2/Country-comparisons/2009-Healthcare-and-decision-making-in-dementia/Spain> (27. 6. 2017.); <http://www.the-vulnerable.eu/Questions.aspx?c=es> (27. 6. 2017.).

¹⁷⁵ V. čl. 38. – čl. 44. Građanskog zakonika (Zakon br. 89/2012), na snazi od 1. siječnja 2014. O anticipiranim naredbama u Češkoj Republici v. više na: <http://www.the-vulnerable.eu/Questions.aspx?c=cz> (27. 6. 2017.).

¹⁷⁶ V. čl. 166., čl. 180. st. 2. RGZ-a. O anticipiranim naredbama u Rumunjskoj v. više na: <http://www.the-vulnerable.eu/Answers.aspx?c=lv&q=1> (27. 6. 2017.).

¹⁷⁷ V. čl. 2317¹. – čl. 2317⁷. LGZ-a. O anticipiranim naredbama u Latviji v. više na: <http://www.the-vulnerable.eu/Answers.aspx?c=lv&q=1> (27. 6. 2017.).

¹⁷⁸ Usp. Milas Klarić, I., *op. cit.* (bilj. 25), str. 255 – 256. Za više podataka o zaštiti ranjivih odraslih osoba u pojedinim državama članicama EU-a v. web stranicu *The Vulnerable in Europe*: <http://www.the-vulnerable.eu/> (27. 6. 2017.).

¹⁷⁹ Odredbe o obvezujućim izjavama, kao što je već navedeno, sadrži i ZZODS. Na temelju ZZODS, Hrvatska javnobilježnička komora ustrojila je Registar anticipiranih naredbi i punomoći (v. *supra ad* bilj 29.). Uz to, i Zakon o zaštiti prava pacijenata (Narodne novine RH, br. 169/04, 37/08; u daljnjem tekstu: ZZPP) sadrži odredbe o „pisanoj izjavi solemniziranoj od javnog bilježnika“ a u kojem obliku se pacijent može za života protiviti da određeni članovi njegove obitelji imaju pravo uvida u medicinsku dokumentaciju nakon njegove smrti (v. čl. 24. ZZPP). Također, i Zakon o presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja (Narodne novine RH, br. 144/12; u daljnjem tekstu: ZPLJOSLJ) sadrži odredbe o „pisanoj izjavi solemniziranoj od strane javnog bilježnika“ za slučaj poslovno nesposobnih osoba, odnosno o „javnobilježničkom aktu“ za slučaj slijepih osoba, gluhih osoba koje ne znaju čitati, nijemih osoba koje ne znaju pisati te gluhoslijepih osoba a u kojem obliku se navedene osobe mogu protiviti za života davanja organa nakon njihove smrti (v. čl. 17. ZPLJOSLJ).

¹⁸⁰ ObZ 15 koristi pojam „anticipirana naredba“ (čl. 236. st. 6., čl. 241. st. 2., čl. 247. st. 5., čl. 260. st. 2., čl. 504. st. 3., čl. 225. st. 3. ObZ 15), dok Pravilnik o anticipiranim naredbama „punomoć“ i „anticipirana naredba“ (čl. 27. – čl. 29. PAN). ZZODS koristi pojam „obvezujuća izjava“ (v. čl. 68. – čl. 73. ZZODS), dok ZZPP te ZPLJOSLJ samo pisana „izjava“ solemnizirana od javnog bilježnika (v. čl. 24. st. 3. ZZPP) odnosno „javnobilježnički akt“ (v. čl. 17. ZPLJOSLJ).

¹⁸¹ O Registru i čuvanju tih izjava v. čl. 18. ZPLJOSLJ-a.

radnji koje su poduzete odnosno odluka koje su donesene protivno sadržaju tih obvezujućih izjava, mogućnost prenošenja ovlasti iz anticipiranih punomoći na drugu osobu, njihova prestanka, itd.

3.8. REGISTRIRANO ŽIVOTNO PARTNERSTVO

2014. godine u Hrvatskoj je donesen ZŽP kojim je, među ostalim, propisana mogućnost registracije životnog partnerstva osoba istoga spola, kao i raskid tog registriranog partnerstva, na sličan način kao da se radi o sklapanju braka te razvodu brak osoba suprotnoga spola.¹⁸² Ako promatramo tijelo pred kojim se sklapa brak/životno partnerstvo odnosno razvodi/raskida brak/životno partnerstvo, jedina razlika očituje se u tome što je raskid životnog partnerstva, za razliku od razvoda braka, moguć i na temelju sporazumne izjave dane kod matičara ako u životnoj zajednici ne živi maloljetno dijete (čl. 29. st. 3. ZŽP).¹⁸³

Propisivanjem mogućnosti registracije životne zajednice osoba istoga spola, Hrvatska se našla uz bok drugih europskih zemalja koje poznaju tu mogućnosti, ali i mogućnost sklapanja braka.¹⁸⁴ Međutim, ono što ih razlikuje je, među ostalim, okolnost da u nekima od njih je registracija i/ili raskid životne zajednice odnosno sporazuma o suživotu u nadležnosti javnih bilježnika (Nizozemska,¹⁸⁵ Njemačka,¹⁸⁶ Mađarska,¹⁸⁷

¹⁸² Za sklapanje životnog partnerstva v. čl. 7. – čl. 22. ZŽP-a. Za raskid životnog partnerstva v. čl. 29. te čl. 30. ZŽP-a

¹⁸³ Usp. Lucić, N., Pravno uređenje braka i drugih oblika životnih zajednica, u: Rešetar, B. *et all.*, *Suvremeno obiteljsko pravo i postupak*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2017., str. 68 – 69.

¹⁸⁴ Danas 21 država članice Europske unije propisuje ili sklapanje braka osoba istoga spola ili oblik registracije životnog partnerstva. O provedenom poredbenopravnom istraživanju v. Waaldijk, K. (ur.), *More and more together: Legal family formats for same-sex and different-sex couples in European countries. Comparative analysis of data in the Law And Families Database, Families and Societies, Working Paper Series, 75, 2017.*, str. 43., dostupno na: <http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2017/04/WorkingPaper75.pdf> (23. 6. 2017.).

¹⁸⁵ Uz registrirano partnerstvo, u Nizozemskoj postoji mogućnost sklapanja sporazuma o suživotu kojim se mogu urediti određena pitanja. On treba biti sastavljen kod javnog bilježnika. Antokolskaia, M.; Boele-Woelki, K., *Dutch Family Law in the 21st Century: Trend-Setting and Stragglng behind at the Same Time*, *Electronic Journal of Comparative Law*, vol. 6.4., prosinac 2002., str. 2., dostupno na: <https://www.ejcl.org/64/art64-5.pdf> (26. 6. 2017.). Napomena: u radu su citirane stranice rada objavljenog u pdf izdanju. V. i *Legal Recognition of Same-Sex Relationships, The Netherlands*, <http://www.samesexrelationshipguide.com/~media/files/ssrguide/europe/legal-recognition-of-samesex-relationships--netherlands.pdf> (26. 6. 2017.). V. i Schrama, W., *National Report: The Netherlands, 2015.*, str. 1 – 2., dostupno na: <http://ceffonline.net/wp-content/uploads/The-Netherlands-IR.pdf> (26. 6. 2017.).

¹⁸⁶ U odnosu na Bavarsku, v. *Legal Recognition of Same-Sex Relationships, Germany*, <http://www.samesexrelationshipguide.com/~media/files/ssrguide/europe/legal-recognition-of-samesex-relationships-germany.pdf> (23. 6. 2017.). V. i čl. 1. *Gesetz zur Ausführung des Lebenspartnerschaftsgesetzes* (AGLPartG) od 7. srpnja 2009. (GVBl. S. 261), BayRS 404-3-J. V. Dethloff, N.; Martiny, D.; Zschoche, M., *National Report: Germany, 2015.*, str. 1 – 2., dostupno na: <http://ceffonline.net/wp-content/uploads/Germany-IR.pdf> (23. 6. 2017.).

¹⁸⁷ Za sklapanje i raskid registriranog partnerstva u Mađarskoj v. *Legal Recognition of Same-Sex Relationships*,

Estonija¹⁸⁸). *Pro futuro*, kao i kod sklapanja te razvoda braka, bilo bi potrebno promišljati u pravcu propisivanja (konkurentne) nadležnosti javnih bilježnika za sklapanje te raskid životnog partnerstva. Tim više, što bi tom prigodom partneri mogli kod javnog bilježnika urediti i daljnja (u prvom redu, imovinskopravna) pitanja.

4. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Različito od drugih područja (poput trgovačkog prava i prava društava), rješenja obiteljskog i statusnog prava ukazuju na okolnost da potencijal koji se krije iza ponovnog uvođenja javnih bilježnika u hrvatski sustav nakon osamostaljenja te stjecanja neovisnosti nije u potpunosti iskorišten. Obiteljskopравни odnosi te općenito statusno pravo odraslih osoba je područje na kojem se (sve više) širi nadležnost javnih bilježnika u europskom kontekstu.

Uloga javnog bilježnika u Hrvatskoj na području obiteljskopraavnih odnosa *de lege lata* svodi se na njegovu redakcijsko te legalizacijsko-certifikacijsku funkciju.¹⁸⁹ Različito od toga, u europskim zemljama sve je prisutnija tendencija mirnog rješavanja sporova iz obiteljskopraavnih odnosa do kojih dolazi u slučaju razvoda braka, ali i javnobilježnička provjera te ovjera tih sporazuma. U nekim se državama, dapače, otišlo i korak dalje te je i sam razvod braka, kao i njegovo sklapanje, povjereno javnom bilježniku (Estonija, Latvija, Rumunjska, Španjolska, Francuska; u odnosu na sklapanje braka Estonija i Španjolska). Dok se u Hrvatskoj sramežljivo naziru rasprave oko širenja nadležnosti javnih bilježnika na području obiteljskopraavnih odnosa, a čemu bi trebao pridonijeti i ovaj rad, na europskoj sceni pak prisutne su rasprave ne bi li se sklapanje braka te razvod braka mogli digitalizirati (tzv. elektroničko sklapanje te razvod braka), a što će svakako postati europska realnost *pro futuro* u sve jačoj sferi novih tehnologija.¹⁹⁰

Donošenjem novog ObZ-a otvorena su vrata razvoju obiteljske medijacije te je to ujedno područje potencijalnog razvoja te edukacije javnih bilježnika. Javni bilježnici su sve snažnije prisutni i na području zaštite ranjivih odraslih osoba, u prvom redu u pogledu sastavljanja te registracije tzv. anticipiranih naredaba. Uz to, u pojedinim

Hungary, dostupno na: <http://www.samesexrelationshipguide.com/~media/files/ssrguide/europe/legal-recognition-of-samesex-relationships--hungary.pdf> (23. 6. 2017.). V. i Szeibert, O., National Report: Hungary, 2015., str. 1., dostupno na: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Hungary-IR.pdf> (23. 6. 2017.).

¹⁸⁸ Od 1. siječnja 2016. postoji mogućnost sklapanja sporazuma o životnom partnerstvu u Estoniji. Registracija kao i raskid ugovora o životnom partnerstvu u nadležnosti je javnog bilježnika. V. <https://www.eesti.ee/en/family/registration-of-cohabitation/> (23. 6. 2017.). V. i Uusen-Nacke, T.; Vahaste-Pruul, S., National Report: Estonia, 2014., str. 2 – 3., dostupno na: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Estonia-IR.pdf> (23. 6. 2017.).

¹⁸⁹ O terminologiji v. Dika, M., *op. cit.* (bilj. 4), str. 4.

¹⁹⁰ V., npr., naslov: Joamets, K., Digital Marriage and Divorce: Legality Versus Digital Solutions; u: Kerikmäe, T.; Rull, A. (ur.), *The Future of Law and Technologies*, Springer, Cham/Heidelberg/New York/Dordrecht/London, 2016., str. 177. *et seq.*

zemljama, kao što je već navedeno, postoji njihova nadležnost i u pogledu sklapanja te prestanka životnog partnerstva.

Uspostavljanje nadležnosti javnih bilježnika na području obiteljskopравnih odnosa zahtjeva kako normativne izmjene, ali i (dodatno) osposobljavanje javnih bilježnika. U prvom redu, edukaciju javnih bilježnika o specifičnostima obiteljskopравnog uređenja, kao i uspostavljanje Registra pri Hrvatskoj javnobilježničkoj komori u koji bi se upisivali javni bilježnici koji su osposobljeni za obavljanje te nadležnosti. U odnosu na uslugu obiteljske medijacije, Pravilnik o obiteljskoj medijaciji je već donesen te je Registar ustrojen. Svakako bi trebalo poticati javne bilježnike da završe i odgovarajuću edukaciju za provođenje obiteljske medijacije te da se upišu u Registar obiteljskih medijatora. Uz izmjenu obiteljskopравnog propisa te otvaranja vrata javnim bilježnicima, bilo bi potrebno ustrojiti i Registar pri Hrvatskoj javnobilježničkoj komori u koji bi se iz razloga prave sigurnosti upisivali relevantni zahtjevi odnosno isprave javnih bilježnika iz područja obiteljskopравnih odnosa (Registar sklopljenih brakova, zahtjeva za razvod braka, javnobilježničkih ovjera sporazuma o razvodu braka, planova o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, izjava o priznanju očinstva te pristancima na priznanje, javnobilježničkih ovjera pristanaka za posvojenje djeteta...).

SUMMARY

The aim of the paper is to analyse and discuss the competence of the Latin-type notaries in the field of family-law (and status) relations.

At the European level, there is an increasing tendency of expanding the competence of the notaries into the field of family-law (and status) relations. First, this is noticeable in questions of contracting a marriage and termination of the marriage based on the mutual consent of the spouses, as well as in the questions of registration and termination of the civil partnerships, and of parenting and exercising of the parental responsibilities. In Europe, it is visible also the tendency of including the notaries into alternative dispute resolutions of family matters, primarily mediation. In addition, the Latin-type notaries have an important role in the protection of the adults with disabilities, in general, in drafting and registering the advance directives and the living wills of the adults.

In the paper, the competence of the Latin-type notaries in the field of family-law (and status) relations under the current Croatian legislation will be analysed and discussed first. Then, some questions that are potentially interesting in the sense of (further) expending the competence of the notaries will be discussed, taking into account the European comparative legal framework. The final part of the paper contains the summary of the research and certain projections *de lege ferenda*.

Keywords: *Latin-type notary, marital contract, marital property, maintenance agreements, contracting a marriage, divorce, plan on joint parental responsibilities, acknowledgment of paternity, consent to adoption, advance directives*

LITERATURA

1. Antokolskaia, M.; Boele-Woelki, K., Dutch Family Law in the 21st Century: Trend-Setting and Straggling behind at the Same Time, *Electronic Journal of Comparative Law*, vol. 6.4., prosinac 2002., dostupno na: <https://www.ejcl.org/64/art64-5.pdf> (26. 6. 2017.). U radu su citirane stranice rada objavljenog u pdf izdanju.
2. Aras Kramar, S., Novi Obiteljski zakon – uređenje imovinskih odnosa unutar obitelji (I.), *Pravo i porezi*, br. 9/2014, str. 48 – 59.
3. Aras Kramar, S., Novi Obiteljski zakon – uređenje imovinskih odnosa unutar obitelji (II.), *Pravo i porezi*, br. 10/2014, str. 43 – 55.
4. Aras Kramar, S., Položaj osobe s invaliditetom u sudskim postupcima: lišenje poslovne sposobnosti te djelotvoran pristup pravosuđu, u: Rešetar, B. *et all.*, *Suvremeno obiteljsko pravo i postupak*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2017., str. 217 – 256.
5. Aras Kramar, S., Transformation of divorce procedure in Europe (rukopis), predano za objavu u knjizi Transformation of Civil Justice. Unity and Diversity (radni naslov).
6. Aras Kramar, S., Uzdržavanje djeteta: pojednostavnjeni postupak radi određivanja uzdržavanja, u: Rešetar, B. *et all.*, *Suvremeno obiteljsko pravo i postupak*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2017., str. 167 – 196.
7. Beck, S., *Kindschaftsrecht*, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2009.
8. Crăciun, N., The Divorce by the Public Notary. Proceedings, *Bulletin of the Transilvania University of Braşov, Series VII: Social Sciences, Law*, Vol. 7 (56), No. 2, 2014., str. 189 – 196., dostupno na: http://webbut.unitbv.ro/BU2014/Series%20VII/BULETIN%20VII/25_Craciun%202-2014.pdf (23. 6. 2017).
9. Crnić, I., Početak djelovanja javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 59 (2009), 6, str. 1355 – 1374.
10. de Roo, A.; Jagtenberg, R., Professional(s) as Mediators: Emerging Markets and the Quality of Legal Protection, u: Uzelac, A.; van Rhee, C. H. (ur.), *The Landscape of the Legal Professions in Europe and the USA: Continuity and Changes*, Intersentia, Cambridge/Antwerp/Portland, 2011., str. 235 – 254.
11. Dethloff, N.; Martiny, D.; Zschoche, M., National Report: Germany, 2015., dostupno na: <http://cefflonline.net/wp-content/uploads/Germany-IR.pdf> (23. 6. 2017.).
12. Dika, M., Iskustvo u uvođenju notara u Hrvatskoj, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 38, 2001., str. 89 – 95.
13. Dika, M., „Izvanparnična“ i concilijacijska funkcija javnih bilježnika – *de lege lata* i *de lege ferenda*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 59 (2009), 6, str. 1153 – 1177.
14. Dika, M., Javnobilježnička služba u Republici Hrvatskoj (I.), *Pravo i porezi*, br. 12/2001, str. 4 – 7.

15. Joamets, K., Digital Marriage and Divorce: Legality Versus Digital Solutions; u: Kerkmäe, T.; Rull, A. (ur.), *The Future of Law and eTechnologies*, Springer, Cham/Heidelberg/New York/Dordrecht/London, 2016., str. 177 – 194.
16. Kennett, W., It's Arbitration, But Not As We Know It: Reflections on Family Law Dispute Resolution, *International Journal of Law, Policy and The Family*, Vol. 30, 2016., str. 1 – 31., dostupno na: <https://orca.cf.ac.uk/83254/8/kennett%202016.pdf> (23. 6. 2017.).
17. Konačni prijedlog Obiteljskog zakona iz 2015., rujan 2015., dostupno na: <http://www.sabor.hr/konacni-prijedlog-obiteljskog-zakona-drugo-cit0001> (21. 6. 2017.).
18. Krešić, M., Javno bilježništvo na hrvatsko-slavonskom pravnom području 1859.-1941., *Časopis za suvremenu povijest*, 42 (2010), 1, str. 91 – 125.
19. Krešić, M., Zakon o javnim bilježnicima Kraljevine Jugoslavije iz 1930.: Sudjelovanje javnog bilježnik u ostavinskom postupku – iskustva iz prošlosti, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 63 (2013), 2, str. 353 – 382.
20. Legal Recognition of Same-Sex Relationships, Germany, <http://www.samesexrelationshipguide.com/~media/files/ssrguide/europe/legal-recognition-of-samesex-relationships-germany.pdf> (23. 6. 2017.).
21. Legal Recognition of Same-Sex Relationships, Hungary, dostupno na: <http://www.samesexrelationshipguide.com/~media/files/ssrguide/europe/legal-recognition-of-samesex-relationships--hungary.pdf> (23. 6. 2017.).
22. Legal Recognition of Same-Sex Relationships, The Netherlands, <http://www.samesexrelationshipguide.com/~media/files/ssrguide/europe/legal-recognition-of-samesex-relationships--netherlands.pdf> (26. 6. 2017.).
23. Lucić, N., Pravno uređenje braka i drugih oblika životnih zajednica, u: Rešetar, B. *et al.*, *Suvremeno obiteljsko pravo i postupak*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2017., str. 61 – 102.
24. Milas Klarić, I., Pravni status skrbnika kao jamstvo zaštite ljudskih prava odraslih, *Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu*, Zagreb, 2010.
25. Notaries of Europe, Our 5 Commitments for 2020, Brussels, dostupno na: http://www.notaries-of-europe.eu/plan2020/pdf/CNUE_Brochure2020_WEB_En.pdf (27. 6. 2017.).
26. Rechberger, W. H., *Kommentar zum Außerstreitgesetz*, Springer, Wien, New York, 2006.
27. Schrama, W., National Report: The Netherlands, 2015., dostupno na: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/The-Netherlands-IR.pdf> (26. 6. 2017.).
28. Schwab, D., *Familienrecht*, 17. izd., Verlag C. H. Beck, München, 2009.
29. Szeibert, O., National Report: Hungary, 2015., dostupno na: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Hungary-IR.pdf> (23. 6. 2017.).
30. Triva, S.; Dika, M., *Građansko parnično procesno pravo*, VII. izd., Narodne novine, Zagreb, 2004.
31. Uusen-Nacke, T.; Vahaste-Pruul, S., National Report: Estonia, 2014., dostupno na: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Estonia-IR.pdf> (23. 6. 2017.).

32. Vodopija Čengić, Lj.; Gložinić, S.; Sudar, T., Javno bilježništvo i vođenje registara Hrvatske javnobilježničke komore, Primjer „Vorsorgevollmacht“ u SR Njemačkoj, Javni bilježnik, 15 (2011), 35, str. 21 – 40.
33. Waaldijk, K. (ur.), More and more together: Legal family formats for same-sex and different-sex couples in European countries. Comparative analysis of data in the Law And Families Database, Families and Societies, Working Paper Series, 75, 2017., dostupno na: <http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2017/04/WorkingPaper75.pdf> (23. 6. 2017.).
34. Zimmermann, S.; Schmitz-Vornmoor, A., Javnobilježnička služba u Europskoj uniji, Filozofija struke i trendovi razvoja, harmonizacija i ujednačavanje, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 59 (2009), 6, str. 1217 – 1250.
35. Žanko, P.; Ilić, A., Javni bilježnici u Republici Hrvatskoj – aktualnosti *de lege lata* i *de lege ferenda*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 38, 2001., str. 97 – 101.